

یادگار حقیقت

آیت الله العظمی منتظری در نگاه رجال

انقلاب اسلامی

مصطفی ایزدی

۱۴۰۳

www.ketab.ir

سرشناسه	: ایزدی مصطفی ۱۳۲۹
عنوان و نام پدیدآور	: یادگار حقیقت / مصطفی ایزدی
مشخصات نشر	: تهران: نشر کویر ۱۴۰۳
مشخصات ظاهری	: ۲۳۲ص
شابک	: ISBN :978-964-214-413-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: منتظری حسینعلی / ۱۳۰۱ - ۱۳۸۸
موضوع	: مجتهدان و علما -- ایران -- نقد و تفسیر Ulama -Iran -Criticism and interpretation
رده بندی کنگره	: DSR۱۶۷۰ :
رده بندی دیویی	: ۰۸۴۲۰۹۲/۹۵۵ :
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۴۷۶۹۱۶ :

www.ketab.ir

یادگار حقیقت

آیت الله العظمی منتظری در نگاه رجال انقلاب اسلامی

طراح جلد: علیرضا قاسم‌زاده ایروانی - شمارگان ۴۰۰ - چاپ اول ۱۴۰۳

شابک: ISBN:978-964-214-413-6

نشانی: تهران کریم‌خان زند ابتدای قائم‌مقام فراهانی کوی یکم شماره ۲۰ - ساختمان کویر

کد پستی: ۱۵۸۵۹۱۴۹۱۱ - تلفن: ۸۸۳۰۱۹۹۲ - ۹ و ۸۸۳۴۲۶۹۸ - نامبر: ۸۸۳۴۲۶۹۷

Kavir.Pub

KavirPublishingCo

Kavirbook@gmail.com

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،

به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)

بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است.

قیمت ۲۴۰۰۰۰ تومان

فهرست

مقدمه

۹

آیت الله آذری قمی

۱۳

نظرات آیت الله احمد آذری قمی، نماینده مردم قم در مجلس شورای اسلامی (دوره دوم)

۱۴

آیت الله احسان بخش

۲۷

نظرات آیت الله صادق احسان بخش، نماینده امام و امام جمعه رشت و نماینده مردم استان گیلان در

۲۸

مجلس خبرگان دوم. آبان ۱۳۶۲

۳۱

آیت الله اشرفی اصفهانی

نظرات شهید محراب آیت الله حاج شیخ عطاء الله اشرفی اصفهانی نماینده امام و امام جمعه

۳۲

باختران

۳۴

آیت الله امامی کاشانی

نظرات آیت الله محمد امامی کاشانی از فقهای شورای نگهبان و نماینده مردم استان تهران در

۳۵

مجلس خبرگان دوم. ۱۳۶۳/۷/۱

۴۰

آیت الله ایزدی نجف آبادی

نظرات آیت الله حاج شیخ عباس ایزدی نماینده امام و امام جمعه نجف آباد و نماینده مردم استان

۴۱

اصفهان در مجلس خبرگان دوم. ۱۳۶۴/۴/۱۱

۴۹

آیت الله جمی

نظرات حجه الاسلام والمسلمین حاج شیخ غلامحسین جمی امام جمعه آسپهان و نماینده مردم

۵۰

خوزستان در مجلس خبرگان دوم، ۱۳۶۳/۷/۱۳

۶۱

آیت الله جنتی

نظرات آیت الله حاج شیخ احمد جنتی، از فقهای شورای نگهبان و نماینده مردم استان خوزستان در

۶۲

مجلس خبرگان دوم، ۶۳/۷/۲۵

آیت‌الله جوادی آملی

- ۶۶ نظرات آیت‌الله عبدالله جوادی آملی از اساتید حوزه عملیه قم و نماینده مازندران در مجلس خبرگان
دوم
- ۶۷
- ۶۸ آیت‌الله سید روح‌الله خاتمی
نظرات آیت‌الله حاج سید روح‌الله خاتمی، نماینده امام و امام جمعه یزد و نماینده مردم استان یزد در
مجلس خبرگان دوم. ۶۲/۲/۷
- ۶۹
- ۷۵ آیت‌الله خادمی
نظرات مرحوم آیت‌الله حاج آقا حسین خادمی رئیس حوزه عملیه اصفهان و نماینده مردم آن استان
در مجلس خبرگان دوم، ۶۳/۷/۱۷
- ۷۶
- ۷۷ آیت‌الله خزعلی
نقطه نظرهای آیت‌الله ابوالقاسم خزعلی از فقهای شورای نگهبان و نماینده مردم استان خراسان در
مجلس خبرگان دوم ۱۳۶۲/۷/۲۳
- ۷۸
- ۸۳ آیت‌الله دری نجف‌آبادی
نظرات آیت‌الله قربانعلی درّی نجف‌آبادی نماینده مجلس شورای اسلامی از تهران ۱۳۶۰/۳/۱
- ۸۴
- ۱۰۲ آیت‌الله راستی کاشانی
نظرات آیت‌الله حاج شیخ حسین راستی نماینده مردم تهران در مجلس خبرگان دوم ۱۳۶۰/۹/۲۲
- ۱۰۳
- ۱۰۶ آیت‌الله ربانی املشی
نظرات فقید سعید مرحوم آیت‌الله محمد مهدی ربانی املشی نماینده مردم تهران در مجلس شورای
اسلامی، دوره دوم، و نماینده مردم استان خراسان در مجلس خبرگان دوم ۱۳۶۳/۳/۱
- ۱۰۷
- ۱۱۹ آیت‌الله رضوانی
نظرات آیت‌الله غلامرضا رضوانی، رئیس دیوان عدالت اداری و نماینده مردم استان تهران در مجلس
خبرگان دوم. آبان ۱۳۶۳
- ۱۲۰
- ۱۲۱ آیت‌الله شیرازی
نظرات آیت‌الله شیخ ابوالحسن شیرازی، امام جمعه مشهد و نماینده مردم استان خراسان در مجلس
خبرگان دوم (۶۲/۱۱/۲۴)
- ۱۲۲

- آیت الله صانعی
 ۱۲۹ نظرات آیت الله شیخ یوسف صانعی نماینده مردم تهران در مجلس خبرگان. فروردین ۱۳۶۲ ۱۳۰
- آیت الله صدوقی
 ۱۳۴ نظرات آیت الله شهید، حاج شیخ محمد صدوقی، دومین شهید محراب ۱۳۵
- آیت الله طاهری اصفهانی
 ۱۳۸ نظرات آیت الله سید جلال الدین طاهری، نماینده امام و امام جمعه اصفهان و نماینده مردم استان اصفهان در مجلس خبرگان دوم ۱۳۶۱/۱۰/۱۰ ۱۳۹
- آیت الله فاضل لنکرانی
 ۱۴۴ نظرات آیت الله شیخ محمد فاضل لنکرانی، از اعضای جامعه مدرسین قم و نماینده مردم استان مرکزی در مجلس خبرگان دوم ۱۴۵
- آیت الله فاضل هرنندی
 ۱۴۹ نظرات آیت الله محی الدین فاضل هرنندی نماینده مجلس شورای اسلامی و نماینده مردم استان فارس در مجلس خبرگان دوم ۱۳۶۳/۴/۳ ۱۵۰
- آیت الله قریشی
 ۱۶۰ نظرات آیت الله سید علی اکبر قریشی، نماینده مردم استان آذربایجان غربی در مجلس خبرگان دوم، نماینده آیت الله منتظری در دانشگاه ارومیه و مؤلف کتاب قاموس قرآن ۶۳/۷/۳۰ ۱۶۱
- آیت الله مهدی کروبلی
 ۱۶۳ نظرات آیت الله مهدی کروبلی، سرپرست بنیاد شهید و نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی. مهر ۱۳۶۳ ۱۶۴
- آیت الله محمدی گیلانی
 ۱۷۲ نظرات آیت الله محمد محمدی گیلانی نماینده مردم تهران در مجلس خبرگان دوم دی ۱۳۶۱ ۱۷۳
- آیت الله مشکینی
 ۱۷۵ نظرات حضرت آیت الله علی مشکینی اردبیلی از مدرسین حوزه عملیه قم و رئیس مجلس خبرگان دوم ۱۷۶

- آیت‌الله موحدی کرمانی
 ۱۷۷ نظرات آیت‌الله محمد علی موحدی کرمانی، نماینده مردم استان کرمان در مجلس خبرگان
 ۱۷۸ دوم. مهر ۱۳۶۲
- آیت‌الله موسوی بجنوردی
 ۱۸۰ نظرات آیت‌الله سیدمحمد موسوی بجنوردی عضو شورای عالی قضایی ۶۲/۸/۲۱
 ۱۸۱ آیت‌الله موسوی جزایری
 ۱۸۹ نظرات آیت‌الله حاج سیدمحمدعلی موسوی جزایری، نماینده امام و امام جمعه اهواز و نماینده مردم استان خوزستان در مجلس خبرگان دوم. ۱۳۶۴/۷/۱۷
 ۱۹۰ آیت‌الله مومن
 ۱۹۲ نظرات آیت‌الله محمد مؤمن، از فقهای شورای نگهبان و نماینده مردم استان سمنان در مجلس خبرگان دوم. مهر ۱۳۶۳
 ۱۹۳ آیت‌الله میر محمدی
 ۱۹۷ نظرات آیت‌الله سیدابوالفضل میرمحمدی عضو سابق شورای عالی قضایی ۶۳/۴/۲۰
 ۱۹۸ سیدکاظم نورمفیدی
 ۲۰۲ نظرات آیت‌الله سیدکاظم نورمفیدی نماینده امام و امام جمعه گرگان و نماینده مردم استان مازندران در مجلس خبرگان دوم. ۶۳/۹/۱۱
 ۲۰۳ آیت‌الله اکبر هاشمی رفسنجانی
 ۲۰۷ نظرات آیت‌الله اکبر هاشمی رفسنجانی، رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده مردم استان تهران در مجلس خبرگان دوم. ۱۳۶۲/۹/۱
 ۲۰۸ آیت‌الله یثربی
 ۲۲۶ نظرات آیت‌الله حاج سیدمهدی یثربی، امام جمعه کاشان و نماینده مردم اصفهان در مجلس خبرگان. ۱۳۶۴/۱۱/۵
 ۲۲۷

مقدمه

انقلاب اسلامی سال ۵۷ بسیاری از معادلات حاکم برجامعه و کل سامان حکومتی ایران را دستخوش تغییرات عمده و بعضاً زیربنائی کرد. این تحولات نه تنها در پائین و بالا رفتن انسان‌ها که در بعضی از روحیه‌ها هم رسوخ کرد. جمعی از انقلابیون که هرگز قدرت سیاسی نداشتند به مناصب سیاسی و حکومتی دست یافتند و گروهی از دولتمردانی که در حوزه مدیریت‌های بالای حکومت کار می‌کردند به زیر آمدند و رهسپار دیار عدم یا سرزمین فراموشی و گمنامی شدند. در این میان کسانی بودند از میان انقلابیون و رنجدیدگان که غلبه شرافت و انسانیت بر آنان، نگذاشت که مناصب جدید را با هرشرایطی بپذیرند و در دام قدرت بدون پاسخگویی اسیر شوند. این یک برداشت کلی و نتیجه رصد چهل ساله از رویدادهای پیرامونی و نیز مطالعه در احوال انقلاب‌های غیر از انقلاب ما در کشورهای دیگر است و نباید از آن برداشتی خاص در مورد افرادی خاص داشت.

در ایران پس از انقلاب رجال سیاسی و مذهبی فراوانی داشتیم که یا عمرشان کفاف بروز دگرگونی در آنان نداد یا عمرشان را با تجربه‌ای پایان‌ناپذیر که نشان می‌داد بر اهداف ارزشمند دوران مبارزه برای احقاق حق مردم و پاسداشت معنویت در جامعه، سخت پای بند و خوش رفتار بودند. رحمت الله علیهم اجمعین

کتابی که در دست شماست، درباره انسانی است که روزگاری به جهان دور، در سپهر سیاسی ایران حضور پر نور، کارآمد و پر چالشی داشت. او یک انقلابی تمام عیار و یک اندیشمند والا مقام بود. این قلم در وصفش ناتوان است. وصف او در این کتاب از زبان و قلم آنانی که روزگاری با او بودند، چه پای درس او، چه کنار او در کلاس درس استادان حوزه، چه در زندان‌هایی که به سختی گذراند و چه در جلسات گوناگون تصمیم‌گیری و چه در مرحله‌ای از زندگی او که نیازی به همکاری وی داشتند، آمده است. البته این کتاب به زمانی تعلق دارد که هنوز بسیاری از چشمه‌های فیاض زندگی و توانائی‌های تحسین‌برانگیز رفتاری، علمی و

معنوی او در بستر جامعه و تاریخ دهه اول انقلاب، جاری نشده بود و لذا این اثر با همه اوصافی که از او دارد، باز هم در نمایاندن کمالات آن قله فرازمند دانش و شهامت نارسا است. سی و پنج سال پیش کتابی در دست تالیف داشتیم به نام «فقیه عالیقدر» (جلد دوم) درباره شخصیت و اندیشه‌های حضرت آیت‌الله العظمی حسینعلی منتظری (ره) که برای رفع نقصان آن و اضافه کردن فصلی بر آن، به سراغ رجال انقلاب اسلامی همان روزگار رفتم تا دیدگاه‌هایشان را درباره آیت‌الله منتظری جويا شوم و بر کتاب بیفزایم. در آن موقع جمعی از نزدیکان و همفکران فقیه عالیقدر به شهادت رسیده بودند مانند شهیدان مرتضی مطهری، سید محمد حسینی بهشتی، محمد صدوقی، محمد منتظری، قدوسی، قاضی طباطبائی و اشرفی اصفهانی و نوشته‌ای از آنان به دستم نیامد، جز دو نفر از شهدای محراب صدوقی و اشرفی اصفهانی، اما جمعی از آنان در قید حیات و دارای مسئولیت‌های گوناگونی بودند که یا خدمتشان رسیدم و با آنان به گفتگو نشستم. مانند آیت‌الله هاشمی رفسنجانی، آیت‌الله امامی کاشانی، آیت‌الله ایزدی، آیت‌الله آدری قمی، آیت‌الله جنتی، آیت‌الله خزعلی، آیت‌الله ربانی املشی، آیت‌الله موسوی بجنوردی، آیت‌الله مومن، آیت‌الله یثربی، آیت‌الله خاتمی و دیدگاه‌هایشان را ضبط کردم. جمعی هم که به آسانی قابل دسترسی نبودند، از کتاب‌ها و نشریاتی که قبلاً دیدگاه‌های آنان را منعکس کرده بودند، استفاده کردم و بخش «فقیه عالیقدر در کلام اندیشمندان» را در جلد دوم فقیه عالیقدر قرار دادم. از انتشار این کتاب چندان نگذشته بود که تندباد سیاسی نوروز ۶۸ در گرفت و دفتر روزگار برای آیت‌الله العظمی منتظری رزق خورد. از جمله کتاب فقیه عالیقدر که به تازگی توسط انتشارات سروش منتشر شده بود، از توزیع و رساندن آن به دست علاقه‌مندان تاریخ انقلاب، باز ایستاد. به عبارت دیگر چندان که باید و شاید، اهل مطالعه از دیدن آن برخوردار نشدند.

این گذشت تا این که آن دانشمند عظیم‌الشان از قید دنیا و مصائب آن آزاد و روحش قرین ملکوت اعلی شد. اکنون چهارده سال آزادی‌اش می‌گذرد و چه بسیار انسان‌های علاقه‌مند به ویژه جوانان فرهیخته‌ای هستند که می‌خواهند بدانند آن دانشمند آزادیخواه و مردم‌دوست و آن اندیشمند رنج‌دیده و پر آوازه چه کسی بود و خصوصاً در آن موقع که کنار

بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران ایستاده بود، اما مستقل می‌اندیشید، در باره‌اش چه می‌گفتند و چه می‌نوشتند؟ به نظرم رسید یکی از منابعی که می‌تواند در حد نه جندان زیادی پاسخگوی این پرسش باشد، همان بخش «فقیه عالیقدر در کلام اندیشمندان» مندرج در جلد دوم کتاب فقیه عالیقدر باشد. لذا آن را جداگانه به دست ناشر موفق و محترم، جناب محمدجواد مظفر و سرکارخانم فاطمه انتظارالمهدی که توامان بار سنگین انتشارات کویر را در شرایط قهر روزگار با ناشران ایران بر دوش دارند، سپردم تا آن را راهی بازار کتاب کنند. امیدوارم مورد پسند دوستداران حقیقت قرار گیرد.

ثواب این زحمت ناحیز را تقدیم می‌کنم به روح اعلای زنده یاد احمد قابل که توانست در دوران حیات کوتاه خود بخشی از اندیشه‌های فقیه عالیقدر مرحوم آیت‌الله العظمی منتظری را با برداشت‌های خوب خود، به افکار عمومی و ذهن و دل حق جوی نسل جوان برساند.

مصطفی ایزدی - مهر ماه ۱۴۰۲

Mostafaizadi29@gmail.com

www.ketab.ir